

pande analyser på systemnivå till djuplodande fallstudier. Materialet behandlas på ett omdömesgillt sätt, slutsatserna är tydliga och alltid anknutna till analysmodellens principiella frågor. Man behöver inte leta efter en röd tråd i avhandlingens vindlande empiri.

Vid vägs ände: Jungar har skrivit en avhandling som för forskningen om koalitions- och regeringsbildningar ett gott stycke framåt!

Mats Sjölin

Not

Recensionen bygger på min fakultetsopposisjon i juni 2000.

Referenser

- Anckar, Dag. 1990. Finland: Dualism och konsensus, i Damgaard, Erik (red) 1990, *Parlamentarisk förändring i Norden*. Oslo: Universitetsforlaget
- Elster, Jon. 1989. *Nuts and Bolts for the Social Sciences*. Cambridge: Cambridge University Press
- Giddens, Anthony. 1979. *Central Problems in Social Theory: Action, Structure and Contradiction in Social Analysis*. Berkeley: University of California Press
- Gilje, Nils—Grimen, Harald. 1993. *Samhällsvetenskapernas förutsättningar*. Göteborg: Daidalos
- Hadenius, Axel. 1983. *On the Verification of Motives, i Scandinavian Political Studies*
- Ruin, Olof. 1968. *Mellan samlingsregering och tvåpartisystem. Den svenska regeringsfrågan 1945-1960*. Stockholm: Bonniers
- Sjölin, Mats. 1993. *Coalition Politics and Parliamentary Power*. Lund: Lund University Press
- Strom, Kaare. 1990. *Minority Government and Majority Rule*. Cambridge: Cambridge University Press

CECILIA BOKENSTRAND *Den politiska budgeten. Om nya kommunala budgetprinciper och budgeten som process för dialog*. Cefos, Göteborgs universitet.

Budsjett som dialog

Denne artikkelen skal handle om offentlige budsjetter, nærmere bestemt om hvordan kommuner budsjetterer og hva som er effekten av nye budsjetteringsprinsipper. Budsjettering er en politisk prosess som har fått stadig mer oppmerksomhet pga velferdsstatens ekspansjon og problemet med ubalanse i de offentlige finanser. Overbelastning, styringsproblemer, uregjerlighet, legitimitetsproblemer er stikkord. Et interessant aspekt er også hvordan økonomisk ansvarlighet og budsjettbalanse er blitt politikens høyeste mål og mening. Det er bemerkelsesverdige med hvilken fart og med hvilken kraft det er blitt en endring i det politiske klima—i selve tidsånden—på dette området.

Dette er en problematikk som avhandlingen til Cecilia Bokenstrand om *Den politiska budgetten – Om nya kommunale budgetprinciper og budgeten som process för dialog*, på en indirekte måte kaster lys over. Her er det fokus på nye styringssystemer som innføres for å få en mer rasjonell offentlig serviceproduksjon. Avhandlingen knytter an til de nye reformer i offentlig sektor som går under navnet New Public Management og som handler om teknikker og metoder for å få til en rasjonell forvaltning av offentlige goder ved hjelp av markedsinspirerte løsninger. Her er det snakk om desentralisering, målstyring, virksomhetsplanlegging, contracting out, bestiller-utførermodellen og nye konkurranse- og incitamentstrukturer i det offentlige. Dette er en utvikling som særlig merkes på lokalt, kommunalt nivå, fordi det er her tjenestene blir ytt. Det er interessant at kandidaten har fokus på såkalt behovsbudsjettering som et nytt prinsipp for ressursfordeling, og at forfatteren setter det i relasjon til muligheten for "rationelt samtal".

Jeg skal først gi en kort beskrivelse av prinsippene som denne budsjettmodellen bygger på, før jeg diskuterer noen metodiske problem. Deretter følger et resyme av hva som skjedde når

modellen ble innført i tre kommuner. Etter det følger noen kritikkpunkter og konklusjon.

Nye budsjetteringsprinsipper

Behovsbudsjettering er en ny budsjetteringsmetode som er innført i mange svenske kommuner som har kommune- eller bydelsnemnder. Det er et prinsipp som springer ut av de nye styringsteknikkene for offentlig sektor som målstyring og desentralisering. Målet med den nye modellen er å ivareta det nye ansvaret og den nye autonomien på lokalt nivå på en bedre måte. Det er ikke lenger like rasjonelt bare å gjøre som en har gjort før, dvs. å la det virksomheten koster være styrende for budsjetter eller å la sektorene styre seg selv i forhold til de pengene de har å rutte med. Heller ikke er det rasjonelt å overlate prioriteringene til "springet i rådhustrapparna". Desentralisering og økte lokale frihetsgrader stiller krav til nye måter å prioritere på og tenke helhet/del på. Den uttalte hensikten er å få kontroll med budsjettekspansjonen.

I første kapittel redegjøres for temaet og problemstilling. Det er effektene av behovsbudsjetteringen som skal undersøkes, men spørsmålet er også hva som skiller denne modellen fra de foregående og om vi kan forvente at budsjettdialogen vil endres. Det er i stor grad en deskriptiv problemstilling som går på hvordan behovsbudsjetteringen har blitt utviklet og gjennomført og hva dens effekter er. Avhandlingen har imidlertid også en større tese om at dialogen om ressursfordelingen utvikles i retning av et "rationelt samtal". Spørsmålet er om budsjetteringsmetoden fører til at aktørene bruker rettferdiggjørende begrunnelser for å oppnå enighet.

Budsjetteringsmetoden går ut på å fordele ressurser på basis av eksakte data om folketall og grupper. Det er befolkningens behov for tjenester eller service som er utgangspunktet for ressursfordelingen. Pengene tildeles etter objektive kriterier som går på demografiske og sosio-økonomiske kjennetegn på områdets befolkning. Kommunedelsnemnder eller bydelsnemnderne har ansvaret for lokal service til skole, sosialhjelp, fritid og kultur. Behovskriteriene og hvilke vekter som angis på hvert kriterium er fastlagt av kommunens sentral-politisk ledelse. Det er så

opp til den lokale nemnd å regne ut budsjettutfallet for hvert område. Kommunedelsnemnden har ikke rett til skatlegging og har således ikke kontroll over inntektene. De fordeler overføringer fra kommunfullmektigen.

I stedet for tildeling etter hva den faktiske tjenesteyting koster, er det nå altså slik at tildelingene blir foretatt ut fra hvilke behov som finnes, målt på en bestemt, objektiv måte.

I kapittel 2 går doktoranden nærmere inn på behovsbudsjetteringens prinsipper *objektivitet, transparens, rollfordeling og rättsvisa*. Objektivitet går på andelen av mennesker i en viss alder eller andelen lavinntektsgrupper. *Transparens* går på at meningen med eller grunnene for fordelingen skal kunne synliggjøres. Problemet er at dette krever en enkel model, mens en rettferdig modell krever kompleksitet, sier forfatteren. *Roller* går på at ekspertene og det faglig-statistiske underlag har til oppgave å støtte *vokterne*. Sistnevnte er de som passer på budsjettbalansen, og som står mot *forkjempene*, dvs. de som ønsker større budsjetter. Forkjempene finner vi i ulike nemnder og i byråkratiet generelt. Det er disse som har vært på offensiven i etterkrigstiden. Målet med behovsbudsjettering er en styrking av vokterrollen og en klarere arbeidsdeling mellom politikk og administrasjon. Endelig går *rettferdighet* på å få sin rettmessige del. Poenget er at befolkningsrelatert budsjettering fører til endring av oppfatningen av rettferdighet ved at modellen lokaliserer dette spørsmålet til objektive samfunnsforhold og ikke til prosessinterne forhold. Det er ikke fokus på prosessen, men på om ressursfordelingen virkelige avspeiler befolkningens varierende behov. På dette viset kan en snakke om et substansielt rettferdighetsbegrep. Prosedurale elementer blir også tillagt vekt. Dette er forstått som at spillereglene ikke skal endres underveis.

Kapittel 3 handler om materialet i avhandlingen og om casestudie som metode. Det er et problem at den nye modellen bare delvis er implementert. Når det gjelder hvilke kommuner som skal velges, ble det fra et utvalg på 12 – som innførte prinsippet i 1993 – valgt ut tre fordi de bedre tilfredsstilte kriteriene om sammenlignbarhet: modellens omfang og modellens radikalitet. Göteborg-caset reiser spesielle problem,

noe som blir kommentert. Det er Gøteborg som vies størst plass, selv om denne kommunen implementerte modellen senere enn de andre. Det synes å ligge mange praktiske hensyn til grunn for dette valget. Kapitlet om Gøteborg er også på 63 sider mens Norrkøping avspises med 26 sider. Det finnes en pragmatisk forklaring på dette, men vi savner en god faglig forklaring.

Metodiske problem

Et annet problem er årsakssammenhenger. Er det virkelig behovsbudsjetteringsmodellen som har de observerte effekter? Den ble ikke implementert helt ut noen steder. En kan spørre om ikke også andre faktorer i stor grad påvirker resultatet. Hvordan kan en vite hvordan modellen virker når "Persson pengar" kommer og redder mange som det sies.

Behovsbudsjettering er den uavhengige variabelen, men når den ikke kan isoleres, og når det heller ikke foretas komparasjoner med andre kommuner som ikke har innført slik ordning, eller når det ikke opereres med en før-tilstand som en kan måle effektene i forhold til, blir det et spørsmål om robustheten i analysen. Hvordan kan en vite hva som er effekter av hva? Hvordan skal vi kunne vite hva som er effekter av behovsbudsjettering og hva som skyldes andre forhold?

Problemet med å isolere effekter, blir særlig tydelig i Gøteborg hvor behovsbudsjettering bare delvis innføres. Det er mye styring ved siden av modelloppsettet, og behovsbudsjettering er bare den ene av to reformer innenfor målstyringskonseptet – den andre er bestiller-utførermodellen. Dette forkludrer undersøkelsesopplegget. I samme retning peker at det hele tiden er store forandringer i kriterier og vekter. Dette gjør det vanskelig å etablere klare årsaksrelasjoner og gjør det vanskelig å dra entydige slutninger om hvorfor noe har skjedd. Det samme gjelder svare på spørsmålet om hva som er grunnlaget for oppslutningen om den. Hva skyldes entusiasmen henholdsvis resignasjonen med hensyn til modellen? Skyldes det modellen selv og dens kvaliteter? Eller er det for eksempel de allmenne økonomiske nedskjæringene som er grunnlaget for respondentenes mening?

Disse metodiske problemene vanskeliggjør en rigorøs analyse og Bokenstrand velger da også en mykdata tilgang. Den består i intervjuer og dokumentanalyse. Det gjelder å kunne forstå og beskrive konteksten så godt som mulig – her trekkes det på såkalt *grounded theory*. Flere av spørsmålene stiller imidlertid krav til samhandlingsdata og deltakende observasjon. Det synes noe upresist når kandidaten på side 107 slår fast at det interessante spørsmålet er hvordan aktører oppfatter hverandre på ulike nivåer uten å gjøre metodiske overveielser av hvordan det er mulig å få informasjon om dette kun ved å foreta intervjuer. Det er foretatt 123 muntlige intervjuer med politikere og tjenestemenn, men dette sier oss heller lite om samhandlingen mellom dem.

Behovsbudsjettering i praksis

I kapittel 4 gis en redegjørelse for budsjettmodellene i kommunene Gøteborg, Eskilstuna og Norrkøping med hensyn på transparens og rollfordeling. Særlig fokuseres det på objektivitet, dvs. de faktorer som ligger fast uavhengig av tjenestesystemets kvalitet og effektivitet. Det gjelder sosio-økonomiske og demografiske kriterier. Disse er gitt en ulik utforming i de ulike kommunene. Det har ikke vært noen større politisk debatt om innføringen av dem. Prosessen har heller vært teknokratisk og elitistisk, men med bred oppslutning fra partiene – bortsett fra tidvis motstand fra moderaterna. Det var stor misnøye med det etablerte systemet og de mange politiske prosesser som utspant seg rundt budsjetteringsprosessen. Det tales om budsjettspill på falske premisser. Et poeng er også at selve tilblivelsesprosessen kaster lys over reformens utfall.

Som vist i kapittel 5, som er stort, var det vanskelig å komme i gang med den nye modellen i Gøteborg. Det var de fordelingsmessige konsekvensene mellom ulike bydeler som var i fokus. Det ble foretatt store forandringer i modellen når det gjelder relasjonen mellom grunn- og tilleggsressurser, i kriterieoppsettningen, i vektningen av kriteriene 1995-1998. I denne kommunen ble det mye bråk – tre bydeler truet med opprør og med å forlate Gøteborg. I ett av "ledamøtene" sa sosialdemokratene opp sine oppdrag.

Men ellers var det stor aksept og tillit til modellen. Dette virker noe merkverdig på bakgrunn av forhistorien. Vi får ikke klar beskjed om årsaken. Det framstår noe uklart hvorfor det hevdes at modellen vokste fram ”i tystnad”, når den var utsatt for mye kritikk.

Kritikken gikk på transparensen og på problemet med å få til omfordelinger. Modellen førte ikke til økt budsjett disiplin og til å klargjøre rollene. Den politiske innflytelse har økt, mens tjenestemennenes makt har blitt redusert. Det er blitt mer utjevning mellom bydelene, men mindre mulighet for omprioritering mellom ulike grupper. Det kan være at mulighetene ikke utnyttes. Et funn er at politikken teknifiseres med den nye modellen – den reduseres til matematikk. Dette er et generelt funn, som jeg kommer tilbake til.

Kapittel 6 handler om Norrkøping hvor det rapporteres at modellen har hatt mange positive effekter. Den er akseptert og godt innarbeidet så vel på kommuneledelsesnivå som på kommunedelnivå. I dette tilfellet var ikke så mange endringer i kriterier og i modellforutsetninger. I Norrkøping følges prosedyrene og dette genererer tillit. Særlig når det gjelder økonomiske effekter er man godt fornøyd – både budsjettbalanse og kostnadsreduksjoner er kommet i stand. Rollene er mer klargjort og systemet er blitt mer transparent. I Norrkøping finner en mer overgripende debatter og mindre detaljstyring. Problem knytter seg heller til bestiller-utfører-modellen som gjør det vanskelig å gjøre endringer i kontraktperioden. På slutten av 90-tallet ser vi en viss revisjon og tilbakegang til et produksjonsbasert system, men det ser ut som om budsjettbalanse som mål er nådd.

Kapittel 7 handler om Eskilstuna som har en mer hybrid modell der befolkningsbasert behovsbudsjettering bare utgjør ett av flere innslag. Det er innslag av produksjonsbaserte kriterier og mange endringer ble foretatt underveis. Sju mindre arbeidsgrupper drev fram arbeidet. Her var deltakerne lite fornøyd med modellens endelige utforming, fordi det var svak objektivitet og svak transparens. Kritikken går på at politikken teknifiseres, men samtidig som det påpekes at rommet for politikk blir mindre, blir det vist til at modellen gir mulighet for å ta et visst politisk grep når det er vilje til det. Det er ikke

klare koblinger til befolkningsgrunnlaget, men også her er de økonomiske effektene gode. Resultatet er økt kostnadsbevissthet og økonomisering. Her var det overgripende målsetningsdiskusjoner og mindre ”politikking” i budjetdialogen. Det blir emidlertid påvist informasjonsproblemer mellom den politiske ledelsen og kommunedelsnemndene. Det var misnøye, men en kan spørre om dette skyldes allmenne økonomiske nedskjæring eller trekk ved modellen.

En deliberativ process?

Temaet i kapittel 8 er om prosessene utvikles i en deliberativ retning. Involveres virkelig budsjettprosessens aktører i en saklig meningsutveksling om hvilke behov som skal realiseres? Spørsmålet er videre om dette har konsekvenser for politisk styring. Innledningsvis ble det hevdet at modellen teoretisk sett gir mulighet for bedre politisk styring. Konklusjonen basert på analyse av dens praktiske virkninger, er imidlertid noe tvetydig. En generell observasjon er økt saklighet i budsjett dialogen og økt makt til politikkerne. Det er mange positive konsekvenser fra et styringsperspektiv. Behovsbudsjettering øker budsjett disiplinen, og gjør det lettere å foreta nedskjæring.

Det er imidlertid konstitusjonelle uklarheter ved at reglene endres underveis, noe som svekker legitimiteten. Her kunne en ha ønsket en drøfting av forholdet mellom effektivitet og legitimitet, fordi når prosedyrene ikke overholdes eller ikke oppfattes å være rettfærdig, oppstår legitimitetsproblemer selv om det substansielle resultatet er ”godt”. En sterkere belysning av dette forholdet trengs ikke minst fordi *tillit* er et sentralt begrep i denne avhandlingen. Den er fokusert på hvordan ”budgetmetoder skall utformas for å främja att tillit och förtroende skapas mellom budgetprocessens aktörer”. Avhandlingen viser til fulle hvor vanskelig det er å skape tillit hvis ikke de etablerte prosedyrene følges. Det var svært problematisk å få etablert et skikkelig statistisk underlagsmateriale og flere uklarheter førte til større administrative uoverensstemmelser.

Behovsbudsjetterings-modellen har påvirket rolleutformingen og svekket tjenestemennenes

makt. Den har gitt vokterne bedre mulighet til å kontrollere budsjettdisiplinen. Det gir politikere mer ansvar og mer kontroll over budsjettarbeidet — ”det er vårt budsjett”. ”Rationelt samtal” skapes fordi det blir mer oversiktlig og fordi saker tas av den politiske dagsordenen og det blir behov for færre møter. Det blir mer tid til overgripende målsetningsdebatter og til å diskutere politikkutforming. Men en kan spørre om ikke dette mer er tilfelle i prinsippet enn i praksis.

Dialog eller nedskjæring?

Avhandlingen er heller deskriptiv. Den beskriver iverksettingen av behovsbudsjetteringen og dokumenterer og diskuterer ”effekter”. Det mangler en skikkelig utarbeidelse av antakelser eller hypoteser som kan undersøkes med hensyn på verifikasjon/falsifikasjon. På den andre siden opererer forfatteren med en tese om budsjett som dialog. Den nye budsjetteringsmetoden antas å føre til mer bruk av rettfærdiggjørende begrunnelser på grunnlag av objektive kriterier knyttet til befolkningsunderlag. En kunne ønsket mer diskusjon av grunnlaget for å forvente at et slikt system skulle føre til en rasjonell samtale. Med målstyring forventes mer dialog og mer bruk av rettfærdiggjørende grunner, men det motsatte resonnementet kan jo også gjøres gjeldende; nemlig at tekniske kriterier og objektive beregninger minsker rommet for deliberativ politikk. Det teknifiserer og overlater til ekspertene å avgjøre hvem som skal få hva. Det er den som rår over kriteriene og tallmaterialet som bestemmer hvem som skal få hva, og ikke de som har de beste argumenter moralsk og etisk sett. (Den gjentakende kritikken mot modellen om at den reduserer politikk til matematikk er jo også en indikator på at dette også er tilfelle).

Det brukes også liten plass på å undersøke den empiriske støtte for tesen. Først på slutten kommer noen få betraktninger om at det gir ”fritidspolitikere i de lokala nemnderna bättre forutsetninger for att konsentrera seg om overgripende målsetninger og policyfrågor”, mens det i samme åndedrag påpekes at det ikke gjenstår mye av egentlig politisk beslutningsfatning når man”even på detta nivå tillämpar generellea

styrmetoder i kombination med långtgående budsjettsentralisering” (228). Det er imidlertid dokumentert at det mer rettfærdiggjørende debatt i Eskilstuna.

Hvordan skal en forholde seg til det faktum at behovsbudsjettering ser ut til å være et effektivt instrument for nedskjæring? I Norrkøping ble 2000 heltidstjenester tatt bort over to år. Et annet poeng er jo at budgetomleggingen foregikk i det stille med liten offentlig debatt. Hvordan harmonerer dette med tesen om budsjettering som dialog, dvs. med forestillingen om at beslutningene skal ligge i linje med medborgernes valg og vilje? Budsjett som dialog betyr ikke at borgerne involveres i en større debatt om hvilke behov som skal støttes, og det betyr ikke at politikere blir mer involvert i budsjettarbeidet. Hensikten ser ut til å være å få kontroll med budsjettveksten, og lette nedskjæringene og få disse ’solgt’ med minst mulig bråk overfor befolkningen (84). Deliberasjonen foregikk blant de impliserte — politikere og byråkratene — det var en ekspertdiskurs.

Matematikk eller rettfærdighet?

En av de gjentakende kritikkene mot modellen er som sagt at politikk reduseres til matematikk. Det er ikke aktørenes argumenter og politisk tyngde som avgjør hvem som får hva, men hvilke kriterier og indekser som eksisterer. En slik kritikk kommer fram flere steder. Ekspertene og økonomikontorenes tjenestemenn spiller en stor rolle. Det oppstår til dels store diskusjoner rundt beregningene.

Et annet kritikkpunkt gjelder spørsmålet om prosedural versus substansiell rettfærdighet, hvor det første går på at når prosessen har vært god så blir også resultatet riktig, mens det andre går på at det er resultatet i seg selv som avgjør — altså om det korresponderer med et prosedyreavhengig begrep om rettfærdighet. Det siste slutter doktoranden seg til på side 106, hvor det heter ”at prosedurell rettvisa inte rekker til”; men i avhandlingen er det jo en gjentakende observasjon at nettopp uklarhet om spillereglene — om prosedyren, om beslutningsreglene — skaper legitimitetsproblem. Allerede på side 108, to sider lenger bak påvises det jo at kritikken går på at pro-

sedyren ikke har vært riktig, ”man hade räknat fel”.

Hvor god er modellen og hvor god kan den være? I Göteborg har de fleste bydelene lagt til mer penger til grunnskolen enn modellen har gitt grunnlag for. Det avspeiles i en vaklende holdning til det aktuelle informasjonsunderlaget. Andre substansielle grunner enn de tekniske beregningene, ser ut til å fått det avgjørende ordet. Det er avvik mellom modellens faktiske beregningsunderlag og den faktiske fordeling. Reiser ikke dette spørsmålet om grensene for denne ”matematiske” og objektivistiske måten å forstå rettferdighet på? Er det bare et spørsmål om å få i stand et skikkelig statistisk underlagsmateriale eller er det prinsipielle problemer knyttet til denne måten å foreta fordelinger på? Denne modellen avspeiler jo en bestemt rettferdighetsoppfatning som i praksis vil være ”contested” – den konkurrerer med andre rettferdighetsoppfatninger, for eksempel med fortjenestepriippet – ”desert”.

Videre er et poeng at avvik fra modellens standardanslag ikke brukes til å tilpasse modellen forandringer i befolkningens behovsstruktur. En kunne ha ønsket seg en klarere drøfting av dette forholdet og hva det sier oss om politikens ’sanne natur’. Baserer det politiske system seg bare på empirisk-analytiske premisser – kognitiv-instrumentell kunnskap – eller spiller også normative fortolkningsrammer og etiske premisser inn? Må en ikke også ta i betraktning slike forhold når en skal analysere politiske prosesser?

Et annet normativt skisma er hvorfor det er forskerens oppgave å ”ta parti” for vokterne av budsjettet mot de som kjemper for høyere tildelinger. Systemets legitimitet er jo ikke bare avhengig av budsjettbalansen. Her mangler en klargjøring av normativt ståsted fra forfatteren. I den forbindelse savner jeg også en mer stringent analyse av, og en kobling til teorien om deliberasjon og diskursiv behovsevaluering. Det større spørsmålet er om en kan oppfatte behov på denne objektivistiske måten som ligger til grunn for ’befolkningsgrundat’ behovsbudsjettering. Behov kan ikke oppfattes som gitte, men noe som verbaliseres og som rettferdiggjøres i en prosess. Behov er for å bruke et forslitt uttrykk ”sosialt

konstruerte” – de blir til gjennom diskusjon, ’kamp’ og kritikk. Dette har kandidaten beskrevet. Grensene for objektiv behovsbudsjettering er tematisert, men ikke elaborert. Her kunne kandidaten ha kommet mye lengre med et mer raffinert begrepsapparat. Det hadde også vært ønskelig at doktoranden dro noen teoretiske og prinsipielle implikasjoner av dette med hensyn til spørsmålet om en rettferdig organisert prosess. Det samme gjelder refleksjon rundt og problematisering av at budsjettbalanse synes å være blitt politikens høyeste mål og mening.

Konklusjon

Dette er klar, ryddig og interessant avhandling. Den er preget av gjennomsiktighet og fravær av problematisk begrepsbruk. Forfatteren har lagt ned et stort arbeid i å beskrive modellene og deres forutsetninger, og har også, særlig når det gjelder Göteborg gitt en nitid beskrivelse av prosessen, dens forløp og virkninger. Vi får også et interessant innblikk i kampen om fordelinger, men også om fordelingsrasjonalitet og behovsdefinisjoner. Dette er en analyse som er interessant og relevant for involverte parter og for alle som er opptatt med reformer i offentlig sektor. Dette er et arbeid som både kan stimulere til reformtenkning og til videre forskning.

Avhandlingen knytter forbindelsen til teori-retningen deliberativ politikk der ”talking about needs” har vært en trend i lang tid nå. Det er en retning som knytter behov til demokratisk rettferdiggjørelse, men doktoranden har gjort lite ut av dette. Avhandlingen har et spinkelt teoretisk grunnlag og en kunne ønske større anstrengelser med sikte på begrepsutvikling og at implikasjonen av analysen ble drøftet mer utførlig. Hva lærer disse casene om behovsbudsjettering oss om politikens rasjonalitet og om mulighet for politisk styring ved hjelp av budsjetter?

Erik Oddvar Eriksen

Not

Avhandlingen ble forsvart 27 oktober 2000.